

منابع معرفت از نظر ملاصدرا

مهدی ذاکری*، دانشیار دانشگاه تهران
حسین عمادزاده**، دانشجوی دکتری کلام امامیه دانشگاه تهران

چکیده

در حکمت متعالیه ملاصدرا، منابع معتبر معرفت عبارتند از: حواس ظاهری، حواس باطنی، عقل، شهود، گواهی و نقل. از نظر ملاصدرا اولین منبع کسب معرفت، حواس ظاهری است و حس مشترک، مهمترین حس باطنی انسان است. عقل که وجه تمایز انسان از دیگر موجودات است، حدی دارد که معرفت از آن حد تجاوز نمیکنند. ملاصدرا عقل را به نظری و عملی تقسیم میکند و در عین حال که هر دو را منبع معرفت می‌شمرد، تفاوت آنها را در متعلقشان میداند. تنها، شهود است که میتواند به هر آنچه که قابل شناسایی باشد، دست پیدا کند. گواهی، اگر متواتر و مربوط به امور محسوس باشد، بعنوان منبع معرفتی غیرمستقل، معتبر است و دلیل نقلی، بخصوص در مباحث دینی، منبعی مستقل و خطاناپذیر است.

از اساسیترین مسائل معرفت‌شناسی، بخصوص معرفت‌شناسی جدید است که تحت عنوان «منابع معرفت»^۱ مطرح میشود. اگر معرفت را به «باور صادق موجه» تعریف کنیم، شرط «توجیه»^۲ از مهمترین شرایط معرفت است زیرا دو شرط دیگر یعنی «باور»^۳ و «صدق»^۴ یا از اختیار و اراده ما بیرون هستند و یا به شرط توجیه برمیگردند. اگر دلایل ما موجه باشد، باور، معمولاً بوجود می‌آید. شروط صدق هم بیرون از حیطه و توان ما است، زیرا مربوط به عالم عینی^۵ یا بیرونی است، پس سهم عمده ما در معرفت بعنوان فاعل شناسا، در شرط توجیه است. یکی از مهمترین مباحث در میان مباحث مربوط به شرط «توجیه معرفت»^۶، بحث از «منابع معرفت» است.^۷

علاوه بر اهمیت منابع معرفت در معرفت‌شناسی،

*.Email:zaker@ut.ac.ir

(نویسنده مسئول) **.Email:hemadzadeh26@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۶/۲۳ تاریخ تأیید: ۹۵/۱۰/۱۴

1. Source of knowledge
2. justification
3. Belief
4. Truth
5. objective
6. Epistemic Justification

۷. ر. ک: شمس، آشنایی با معرفت‌شناسی، ص ۱۲۷-۱۲۱.

کلیدواژگان

منابع معرفت	ملاصدرا	حواس
عقل	شهود	نقل

مقدمه

معرفت از چه منبعی بدست می‌آید؟ این سؤال یکی